

Leder

Kristin Norseth

Wilhelm Peters: Stormangrep på en fiskerlandsby (1895). Motivet er hentet fra *Son med Thornegården* i bakgrunnen. Frelsesarmeen/KF-arkiv. Gjengitt med tillatelse.

Dette dobbeltnummeret av Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap (NTM) er helt og holdent viet Frelsesarmeen i Norge. Det er på tide. Frelsesarmeen har lenge vært medlem av Egede-instituttet, men har så langt vært ganske usynlige både som bidragsyttere til og tema for norsk misjonsforskning. Det søker dette nummeret å bøte på.

Frelsesarmeen er et eksempel på en transnasjonal misjonsbevegelse og den type «offensiv» kristendom som preget de siste tiårene av 1800-tallet fram til første verdenskrig. Evangelisering og misjon som gikk hånd i hånd med ulike typer innsats for å bekjempe samfunnsønder som drukkenskap, prostitusjon og sosial nød, er karakteristiske trekk ved virksomheten til katolske og protestantiske kirkesamfunn

samt en vidtforegret flora av kristelige organisasjoner, foreninger og bevegelser nasjonalt så vel som internasjonalt. I denne floraen av organisasjoner og tiltak trådte Frelsesarmeen fram som noe helt særegent.

Bevegelsen ble som kjent startet av ekteparet William og Catherine Booth i lutfattige Øst-London i 1865. Den fikk raskt forgreninger rundt om i verden, og 22. januar 1888 ble «ilden åpnet» i Norge av den svenske kommandøren Hanna Ouchterlony. Dette nummeret begynner her og tar så for seg ulike aspekter ved Frelsesarmeens 130-årige virksomhet i Norge. Redaktørkrakken har vi denne gangen overlatt til Anna Rebecca Solevåg og Per Arne Krumsvik, som begge har bakgrunn fra Frelsesarmeen. Solevåg er førsteamanuensis i Det nye testamente og senterleder ved Senter for misjon og globale studier ved VID Vitenskapelige høgskole, avdeling Stavanger (tidligere Misjonshøgskolen). Krumsvik er cand. phil. og skrev sin hovedoppgave i kristendomskunnskap om Frelsesarmeens misjonssyn slik det kommer til uttrykk i Krigsropet i perioden 1888-1914. Krumsvik er dessuten styreleder og Solevåg styremedlem for Frelsesarmeens historiske selskap, som ble stiftet 2011. Begge brenner for å få fram forskning på Frelsesarmeen, bevegelsens historie og dens aktuelle virksomhet. Kanskje kan dette nummeret stimulere noen til å forske på en bevegelse som har satt mange spor etter seg i norsk kristenliv og samfunnsliv.

Intro

Anna Rebecca Solevåg & Per Arne Krumsvik

Frelsesarmeen og misjonsvitenskapen

Kjære leser

Linjene du nå leser, er innledning til nr 2-3 av Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap i 2018. Samtidig er dette også årets tidsskrift for medlemmer av Frelsesarmeens historiske selskap (Selskapet).

Selskapet har drevet sin virksomhet siden 2012 og har som hovedfokus å ta vare på og å formidle Frelsesarmeens historie. Primært gjøres dette arbeidet gjennom årlige publikasjoner i tidsskrift og i bøker, historiske vandringer og seminarer. Selskapet har også som ambisjon å gi bidrag til ny innsikt og viten om organisasjonens historie gjennom forskning. Og det er det du vil finne på de neste sidene – et knippe vitenskapelige artikler produsert av fagfolk som interesserer seg for og har et fokus på Frelsesarmeen (FA) som objekt. Mange er engasjert i Frelsesarmeen i det daglige og ønsker å sette FAs praksis inn i teoretiske rammeverk for å gi dybde og inspirasjon til forståelsen av egen praksis. Samtidig ønsker vi å levere et bidrag til den bredere vitenskapelige samtalen.

Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap (NTM) kontaktet Selskapet og inviterte oss til å ta ansvaret for et temanummer. Det ble gitt vide rammer for bidragene, det trengte ikke å være begrenset til «misjonsvitenskap» i rendyrket forstand. Frelsesarmeen har vært en aktiv deltager i Egede instituttets arbeid som medlem av representantskapet gjennom mange år, men har i svært liten grad bidratt med artikkelstoff. Frelsesarmeen i Norge har stått bak en rekke publikasjoner, men svært få har vært av vitenskapelig karakter. Det har vært skrevet en rekke oppgaver på hovedfags- og masternivå, men det er kun produsert en doktorgrad i Norge (2015) hittil med Frelsesarmeen som forskningsobjekt. I sin karakter er nok FA primært opptatt av å drive virksomheten videre, som «skurebøttens og feiekostens evangelium», en praktisk og jordnær tilnærming som har preget organisasjonen i 130 år.

Vi er takknemlige for utfordringen fra NTM. Selskapet har siden oppstarten knyttet til seg flere bidragsytere i vårt eget tidsskrift, og vi to som har vært gjesteredaktører, kom raskt opp med en bra liste med folk vi ønsket bidrag fra. Resultatet foreligger på de neste sidene.

FA anser misjon som noe mer enn den klassiske definisjonen som f.eks finnes mellom ytre og indre misjon. I august 1891, tre år etter oppstarten i Norge, hadde FAs ukeblad Krigsropet et førstesideoppslag om Løytnant Kristine Saksill under overskriften «Vor første missionær». Saksill hadde fått ordre som offiser til Helsinki, Finland.

I det foreliggende tidsskrift finnes fem artikler med ulike tilnærming til Frelsesarmeen i Norges «misjon», eller virksomhet.

Bente Gundersen slår an tonen ved å gi en grundig analyse av FAs bruk og forståelse av misjonbegrepet sett opp mot dagens misjonsvitenskap. Hun vektlegger begrepene «evangelisering», «kulturell tilpasning», «selvfinansiering» og «selvutbredelse». Linjene trekkes fra Frelsesarmeens grunnleggelse i 1865 og gjennom historien frem til dagens praksis og begrepsbruk.

Gudrun Lydholm gir en presentasjon av sin undersøkelse om den norske «utpostkrigen», det vil si møtevirksomhet og annet evangelisk arbeid på steder der det ikke finnes et eget korps (menighet). Denne «krigen», eller misjonsvirksomheten, er en viktig del av FAs virke som det er skrevet lite om. Det vi kjenner om utpostarbeidet begrenser seg til det vi finner i den muntlige tradisjonen. Lydholms forskningsprosjekt førte til at mange har skrevet ned beretningene om denne virksomheten og har gitt oss et stort kildemateriale for videre forskning. Dette er et verdifullt bidrag til forståelse av organisasjonens praksis og misjonstenkning.

Ola Honningdal Grytten er opptatt av de økonomisk-demografiske sidene av den norske økonomien ved forrige århundreskifte. Gjennom nærlesning av FAs egne medlemsruller og samtidige statistikk søker han i sin artikkel å se på de bakenforliggende årsakssammenhenger til den fenomenale veksten og utbredelsen i Norge fra 1888 frem til mellomkrigstiden.

Marta Maria Espeseth gjør, gjennom en nærlesning av FA-pioneren Othile Tonnings livsløp og skriftlige produksjon, en analyse av den maktkritikk som der kommer til syne. Tønning var en av pioneroffiserene og leder for Frelsesarmeens sosiale arbeid i flere tiår. Hun har fått tilnavnet «slumsøstergeneralen». Hun var en sterk leder, med et tydelig politisk engasjement, og gjennom sin posisjon satte hun søkelyset på fattigdom, arbeidsløshet og kvinner og barns livsvilkår.

Marit Skartveit tar utgangspunkt i FAs bruk av retreat i sitt fengselsarbeid og drøfter aspekter ved dette arbeidet som et sakramentalt fellesskap. Skartveit viser hvordan dette arbeidet kan forstås i lys av Frelsesarmeens teologi, der sakrament forstås som et ytre tegn på en indre nåde og der Jesus Kristus regnes for det eneste sanne sakrament. Hun knytter også retreatpraksisen til helliggjørelse som er et viktig element i salvasjonistisk og metodistisk teologi.

Hallgeir Elstad og Per Arne Krumsvik går igjennom nyoppdaget historisk kildemateriale som belyser Frelsesarmeen i Norge under andre verdenskrig. De har funnet at FA i Norge brøt med en ellers samlet kirkefront i sin tilnærming til okkupasjonsmyndighetene, blant annet ved å ikke underskrive «Kirkens grunn». De ser særlig på bakgrunnen for landsleder og kommandør Joakim Myklebusts valg og den interne motstanden mot dette.

Vi håper dette nummeret vil bringe ny kunnskap og bidra med spennende synsvinkler på Frelsesarmeen i Norge. Vårt ønske er at dette skal inspirere til videre forskning på FA. Da har vi oppnådd vår «misjon».